

Comforting an orphaned nation. Representations of international adoption and adopted Koreans in Korean popular culture

- en redovisning av ett avhandlingsprojekt

Tobias Hübinette, Mångkulturellt centrum, Botkyrka

tobias.hubinette@mkc.botkyrka.se

Huvudhandledare för avhandlingsprojektet i koreanologi ”Comforting an orphaned nation” eller ”Att trösta ett föräldralöst folk”, var från början vid tillträddandet av doktorandanställningen den 1 juli 2001 ämnesföreträdaren och avdelningsföreståndaren professor Staffan Rosén, och som bihandledare fungerade under de första två terminerna fil dr Ulf Björklund vid Socialantropologiska institutionen, och därefter fram tills disputationen fil dr Lars Lindström vid Statsvetenskapliga institutionen, båda vid Stockholms universitet. De sista två terminerna agerade dessutom professor Pal Ahluwalia vid Department of Political Science, Goldsmiths College, University of London, som informell bihandledare. Disputationen ägde rum den 2 december 2005 med professor Koen De Ceuster från Centre for Korean Studies vid Leiden University som opponent, och med professor Raoul Granqvist, Institutionen för moderna språk, Umeå universitet, professor Tiina Rosenberg, Centrum för genusvetenskap, Lunds universitet, och professor Johanna Schiratzki, Juridiska institutionen, Stockholms universitet, som betygsnämnsledamöter.

Avhandlingen har som brukligt är inom humaniora tryckts upp och publicerats som en institutionspublikation med ISBN-numret 91-7155-157-3, samt postats och lagts ut som en internettext på DiVA, Digitala vetenskapliga arkivet, med URL-adressen <http://www.diva-portal.org/su/theses/abstract.xsql?dbid=696>. Avhandlingen har också accepterats för publicering som vetenskaplig publikation av Koreas ledande akademiska förlag inom Korean studies, Jimoondang Publishing Company, som monografi nummer 32 i serien Korean studies series. Avhandlingen utgörs av flera delarbeten och delstudier som löpande under doktorandtiden redovisats som vetenskapliga publikationer i form av referee- och peer review-artiklar, som utvalda och inbjudna konferenspresentationer och keynote papers, och som utvalda och redigerade kapitel i rapporter och antologier. Avhandlingen utgör därmed en hybrid mellan en klassisk monografi och en sammanläggningsavhandling, och dess innehåll har dessutom avsett en mängd populärvetenskapliga artiklar, debattinlägg, offentliga föreläsningar och diskussioner, och mediaframträdanden med intervjuer och reportage i bland annat Sveriges Radio, Sveriges Television och TV4, och i koreanska Korea Broadcasting System, Munhwa Broadcasting Company och Seoul Broadcasting System, i *Dagens Nyheter*, *Svenska Dagbladet*, *Expressen* och *Aftonbladet*, i koreanska *Chosun Ilbo*, *Dong-a Ilbo*, *Hankyoreh* och *Korea Herald*, i amerikanska *Denver Post* och *San Francisco Chronicle*, i brittiska *The Times*, i finska *Helsingin Sanomat*, och i kanadensiska *Toronto Star*.

Avhandlingen som hittills är den enda i sitt slag behandlar den koreanska adoptionshistorien och adoptionsfrågan, det vill säga den internationella adoptionen från Korea och framställningar av adoptivkoreaner inom koreansk media och populärkultur. Avhandlingen tar sitt avstamp i postkolonial feministisk teori och använder sig av en cultural och visual studies-metodologi för att analysera åtta utvalda koreanska popsånger och spelfilmer producerade mellan 1991-2001 där internationell adoption och adoptivkoreaner står i fokus. Disciplin- och fältmässigt relaterar avhandlingen till både Korean studies och Asian studies, till adoptions- och barnforskning, till nationalism-, diaspora-, etnicitets- och migrationsstudier, och till litteratur-, konst-, musik-, medie- och filmvetenskap, och terminologin hämtas från semiotik, diskursteori, marxism, psykoanalys, kritisk teori och poststrukturalism. Avhandlingens syfte och forskningsfråga är att dels undersöka vad som händer ett land som uppfattar sig själv som

en enda stor familj efter att ha sänt iväg tiotusentals av sina egna barn för adoption, och dels att studera hur en kultur som dyrkar homogenitet föreställer sig och förhåller sig till alla sina bortadopterade barn. Den koreanska adoptionsfrågan handlar helt enkelt om hur det koreanska samhället med sin extrema etnonationalism på olika sätt försöker ta in och finna sig i det traumatiska faktum att vara det land i världen som adopterat bort flest av sina medborgare till Väst, och om hur koreanerna idag föreställer sig de 160 000 bortadopterade landsmännen och landsmanninnorna som skingrats för vinden i ett 20-tal västländer. Slutsatsen är att den koreanska adoptionsfrågan handlar om så mycket mer än bara adoption, då den kan knytas till en pågående postkolonial försoningsprocess och en pankoreansk återföreningsrörelse som syftar till att lämna en brutal och tragisk nutidshistoria bakom sig, återsamla den splittrade och fragmenterade koreanska nationen, och i slutändan omformulera koreanskheden i sig och vad det innebär att vara korean. Härmed följer en sammanfattning av avhandlingen kapitelvis för att kunna redovisa och förteckna delarbetena.

Efter ett introducerande första kapitel, beskriver andra kapitlet hur adoption har praktiserats och institutionaliserats historiskt i Korea främst med bakgrund av Chosun-dynastins (1392-1410) ortodoxa neo-konfucianism som fördömde adoptioner utanför klanen, och tecknar därefter historien om den internationella adoptionen från Korea från och med Koreakriget och fram tills dags dato. Den bärande tesen är här att orsakerna till den internationella adoptionens uppkomst på 1950- och 60-talen, och framför allt till dess framväxt och expansion under 1970- och 80-talen, står att hitta i ett USA-dominerat antikommunistiskt Väst där de koreanska adoptivbarnen blev experimentobjekt för en neokolonial biståndspolitik, samtidigt som de också var värdefulla exportprodukter för den inhemska moderniseringen och industrialiseringen av landet under militärdiktaturena. En tidigare version av detta kapitel har publicerats som "Korean adoption history" i koreanska UDs och Overseas Koreans Foundations rapport *Community. Guide to Korea for overseas adopted Koreans* från 2004, sid. 12-19+25-47, redigerad av Eleana Kim, och "En blick på historien", en förkortad svensk version, har publicerats i antologin *Hitta hem. Vuxna adopterade från Korea berättar* från 2003, sid. 116-25, redigerad av Sofia Lindström och Astrid Trotzig. Det tredje kapitlet berättar hur internationell adoption uppfattats och framställts i den koreanska offentligheten, och i koreansk media och populärkultur från 1950-talet och fram tills idag. Här är det empiriska materialet presidenters tal, officiella skrifter och lagtexter, ledarstick och debattartiklar i dagspressen, reportage i vecko- och månadsmagasin, dokumentärer i radio och tv, och en mängd populärkulturella alster i form av tv-dramer, musikaler, serietidningar, popsånger och spelfilmer. Kapitlet finner att adoption och adopterade gång på gång framträder i den politiska debatten, i den mediala offentligheten och inom den kulturella produktionen; under 1970-talet förorsakad av Nordkorea som anklagade sin sydliga granne för att sälja koreanska barn till västerländska imperialister, under 1980-talet framprovocerad av västerländsk media som framställde Korea som världens ledande barnexportör, och från 1990-talet och särskilt under president Kim Dae Jung framsprungen ur globaliseringen och en aggressiv diasporapolitik. En äldre version av kapitlet som bland annat tar upp Sveriges roll för utvecklingen av den koreanska adoptionsfrågan hittas med titeln "The adopted Koreans of Sweden and the Korean adoption issue" i den koreanska vetenskapliga tidskriften *The Review of Korean studies*, vol. 6, no. 1 för 2003, sid. 251-66, och på svenska i de svenska tidskrifterna *Invandrare & Minoriteter* och *Invandrarrapport*. Delrapporter om Nordkorea och adoptionsfrågan, och om Kim Dae Jung och adoptionsfrågan har vidare bland annat publicerats i den amerikanska tidskriften *Korean Quarterly* och i den svenska tidskriften *Internationella Studier*. Tidiga versioner och utkast av avhandlingen med tonvikt på dessa två första historiska kapitel presenterades dessutom bland annat vid *7th Korean Studies Graduate Student Conference* vid Harvard University, USA, den 9 mars 2002, vid *1st World Congress of Korean Studies* vid Academy of Korean Studies, Korea, den 19 juli

2002, vid *1st Conference of the Swedish School of Advanced Asia Pacific Studies* vid Göteborgs universitet den 28 september 2002, vid *Third Space Seminar: Transgressing Culture – Rethinking Creativity in Arts, Science and Politics* vid Malmö högskola den 29 november 2002, vid *Gesellschaft für Völkerkunde e.V* vid Universität Hamburg, Tyskland, den 4 oktober 2003, samt vid *6th Symposium of Nordic Association for Japanese and Korean Studies* vid Göteborgs universitet den 20 augusti 2004.

Därefter följer de fyra empiriska kapitlena som utgörs av närläsningar av de åtta popsångerna och spelfilmerna. Den första läsningen utgörs av en analys av rockgruppen Sinawes sång *Motherland* från 1997 och Kil-su Changs film *Susanne Brink's Arirang* från 1991, där feministiska teorier om nationen som förkroppsligad av en kvinna står i centrum. Särskilt gäller detta filmen *Susanne Brink's Arirang* som utspelar sig i Sverige, och där en adopterad koreansk kvinna som utsätts för rasism och diskriminering från den svenska adoptivfamiljens och omgivnings sida får representera det av Japan och USA koloniserade och underordnade Korea. Denna delstudie har presenterats vid Centrum för genusstudiers intersektionalitetsseminarium vid Stockholm universitet den 5 oktober 2004, och publicerats som "The nation is a woman: The Korean nation embodied as an overseas adopted woman in Chang Kil-su's *Susanne Brink's Arirang*" i den australiensiska feministiska Asian studies-nätidskriften *Intersections: Gender, History and Culture in the Asian Context*, Issue 11 för 2005, med URL-adressen <http://www.she.murdoch.edu.au/intersections/issue11/hubINETTE.html>. Den andra läsningen består av popartisten Hee Jun Moons sång *Alone* från 2001 och regissör Ki-duk Kims spelfilm *Wild Animals* från 1997, och här är det postkoloniala och queerteoretiska förståelseramar rörande hybriditet och performativitet som står i fokus. Utifrån denna tematisering positioneras adoptivkoreanerna i de båda verken mittemellan och bortanför koreanskheten och västerländskheten, och fungerar både som gränssättare och gränsoverskridare. Delstudien har med titeln "Korea(n) divided: Third space existence in Kim Ki-duk's *Wild Animals*" publicerats i den nyzeeländska Asian studies-tidskriften *Graduate Journal of Asia-Pacific Studies*, vol. 2, no. 2 för 2004, sid. 18-29. Den tredje läsningen av rapduon Clons *Abandoned Child* från 1999 och Kwang-su Parks film *Berlin Report* från 1991 görs med bakgrund av Korea som en delad nation och problematiken med de splittrade familjerna som en följd av denna. I de båda populärkulturella produktionerna blir det föräldralösa och hemlösa adoptivbarnet en symbol för den splittrade koreanska nationens historia, men också för dess framtid. Denna tredje delstudie presenterades på Centrum för barnkulturforskning 7:e tvärvetenskapliga forskardag vid Stockholms universitet den 22 april 2005, och publicerades i den ledande internationella Cultural och Asian studies-tidskriften *Inter-Asia Cultural Studies*, vol. 6, no. 2 för 2005, sid. 227-44, som "The orphaned nation: Korea imagined as an overseas adopted child in Clon's *Abandoned Child* and Park Kwang-su's *Berlin Report*". Den fjärde läsningen studerar rockgruppen Skys sång *Eternity* från 1999 och Jang-soo Lees film *Love* från samma år, utifrån teorier om globalisering, transnationalism och diasporor. I denna sista analys knyts adoptivkoreanerna samman med framväxten av en medveten globaliserings- och diasporapolitik med målet att återsamla den koreanska nationen. Delstudien har blivit accepterad för publicering under titeln "Imagining a global Koreatown in Sky's music video *Eternity* (1999) and Lee Jang-soo's feature film *Love* (1999)" i ett kommande temanummer om koreansk populärkultur av den amerikanska film- och mediatidskriften *Post Script: Essays in Films and the Humanities*.

Det åttonde sammanfattande kapitlet av avhandlingen som summerar upp de två historiska bakgrundskapitlena och de fyra empiriska kapitlena, och kontextualiserar och konceptualiserar den koreanska adoptionsfrågan som en del i en postkolonial försoningsprocess och en pankoreansk återföreningsrörelse, har slutligen presenterats vid *13th Berkshire Conference on*

*the History of Women* vid Scripps College, USA, den 4 juni 2005, samt vid *1st Adoption and Culture Conference of the Alliance for the Study of Adoption, Identity and Kinship* vid University of Tampa, USA, den 18 november 2005, samt accepterats för publicering i den brittiska filmtidskriften *Asian Cinema* och i den kommande antologin *Transplanted children. Fifty years of international Korean adoption*, redigerad av Kathleen Ja Sook Bergquist, Elizabeth Vonk, Dong Soo Kim och Marvin D. Feit, och utgiven av det amerikanska vetenskapliga förlaget Haworth Press.